

**ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]**

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

Стаття надійшла до редакції [Article received /

Статья поступила в редакцию] – 16.01.2017 р.

Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism / Проверено на плагиат] – 20.01.2017 р.

Оригінальність тексту [The originality of the text / Оригинальность текста] – 99,23%

<http://doi.org/10.17721/2663-6530.2017.32.15>

УДК 811.133.1'37

**ХАРАКТЕРИСТИКА СИНТАКСИЧНОЇ СЕПАРАТИЗАЦІЇ В ЛІТЕРАТУРІ
ФРАНЦУЗЬКОГО СЮРРЕАЛІЗМУ
(лінгвокультурологічний аспект дослідження)**

Ольга Вадимівна Станіслав (м. Луцьк, Україна)
olga.stanislav@ukr.net

Кандидат філологічних наук, доцент кафедри романських мов та інтерлінгвістики
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
(Міністерство освіти і науки України)
43025, м. Луцьк, пр. Волі, 13

Статтю присвячено проблемі такого різновиду синтаксичного зв'язку, як сепаратизація, що є характерним для художньої мови сучасної французької літератури, сюрреалістичної зокрема. Проведений аналіз засвідчив, що в текстах сюрреалістичного спрямування техніка «автоматичного» письма, ефект «неочікуваності» створювали композиційну хаотичність творів, їхню структурну безсистемність, монтаж, алогізм та суб'єктивізм авторських асоціацій. Встановлено, що основні принципи художнього сюрреалізму в синтаксисі сучасної французької мови виразилися через використання ірраціонального зв'язку слів, речень, тексту в цілому, порушення синтаксичної ієрархії, пропорцій, структурну синтаксичну розчленованість, сепаратизацію.

Ключові слова: сюрреалізм, техніка «автоматичного» письма, ефект «неочікуваності», ірраціоналізм, алогізм, суб'єктивізм, розчленований синтаксис, сепаратизація.

© Станіслав О. В. [Станислав О. В.] olga.stanislav@ukr.net

Характеристика синтаксичної сепаратизації в літературі французького сюрреалізму
(лінгвокультурологічний аспект дослідження) (Українською)

[Характеристика синтаксической сепаратизации в литературе французского сюрреализма
(лингвокультурологический аспект исследования) (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

**PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]**

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemanitics>

**CHARACTERISTICS OF SYNTACTIC SEPARATION IN THE LITERATURE
OF FRENCH SURREALISM (linguistic and cultural aspects of research)**

Olga Vadymivna Stanislav (Lutsk, Ukraine)

olga.stanislav@ukr.net

PhD (Philology), Associate Professor, Department of Romance Languages and
Interlinguistics of the Lesya Ukrainka Eastern-European National University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)

13 avenue Voli, Lutsk, Ukraine, 43025

The article deals with the problem of such kind of syntactic connection as separation, which is characteristic of the artistic language of modern French literature, surrealist in particular. The analysis showed that in texts of the surrealist direction of the technique of "automatic" writing, the effect of the "unexpected" creates the compositional chaos of the works, their structurally unsystematic pattern, a kind of paste-up, illogicality and subjectivism of the authors' associations. It was established that the basic principles of artistic surrealism in the syntax of the modern French language were expressed through the use of the irrational connection of words, sentences, the text as a whole, the violation of the syntactic hierarchy, proportions, structural syntactic segmentation, separation.

Key words: *surrealism, technique of "automatic" writing, effect of the "unexpected", irrationalism, alogism, subjectivism, dismembered syntax, separation.*

**ХАРАКТЕРИСТИКА СИНТАКСИЧЕСКОЙ СЕПАРАТИЗАЦИИ В
ЛИТЕРАТУРЕ ФРАНЦУЗСКОГО СЮРРЕАЛИЗМА
(лингвокультурологический аспект исследования)**

Ольга Вадимовна Станислав (г. Луцк, Украина)

olga.stanislav@ukr.net

Кандидат филологических наук, доцент
кафедры романских языков и интерлингвистики
Восточноевропейского национального университета имени Леси Украинки
(Министерство образования и науки Украины)
43025, г. Луцк, пр. Воли, 13

Статья посвящена проблеме такой разновидности синтаксической связи, как сепаратизация, что характерна художественному языку современной

(Problems of linguistic semantics)

Characteristics of syntactic separation in the literature of French surrealism (linguistic and cultural aspects
of research) (in Ukrainian)

[Harakterystyka syntaksychnoi' separatyizacii' v literaturi francuz'kogo sjurrealizmu (lingvokul'turologichnyj
aspekt doslidzhennja)]

© Stanislav O. V. [Stanislav O. V.] *olga.stanislav@ukr.net*

ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

французской литературы, сюрреалистической в частности. Проведенный анализ засвидетельствовал, что в текстах сюрреалистической направленности техника «автоматического» письма, эффект «неожиданности» создавали композиционную хаотичность произведений, их структурную бессистемность, монтаж, алогизм и субъективизм авторских ассоциаций. Установлено, что основные принципы художественного сюрреализма в синтаксисе современного французского языка выразились через использование иррациональной связи слов, предложений, текста в целом, нарушение синтаксической иерархии, пропорций, структурную синтаксическую расчлененность, сепаратизацию.

Ключевые слова: сюрреализм, техника «автоматического» письма, эффект «неожиданности», иррационализм, алогизм, субъективизм, расчлененный синтаксис, сепаратизация.

Вступ

Уся синтаксична система французької мови повністю й усебічно слугує в художньому тексті одним із суттєвих та виразних засобів передачі не лише логічного, інтелектуального, але й психологічного, емоційного, суб'єктивного змісту. Можливість переосмислення слова в художньому тексті, багатоплановість його звучання, здатність передавати змістові, експресивні, інтонаційні тонкощі повсякчас спонукають нас до вивчення структурних, семантичних особливостей синтаксису, його необмежених функціональних можливостей тощо.

Наше дослідження присвячено проблемі синтаксичних зв'язків, які становлять ключове поняття всієї синтаксичної системи. **Маємо на меті** розглянути особливості синтаксичної сепаратизації у структурі сюрреалістичну тексту крізь призму лінгвокультурологічних процесів. **Актуальність** розвідки зумовлена об'єктивною необхідністю обґрунтування зв'язку між виникненням, розвитком, функціонуванням тих чи інших мовних явищ і паралельними, збіжними процесами у сфері культури. На нашу думку, вивчення культурно-мовних зв'язків – один із важливих новітніх аспектів лінгвістичного дослідження, один із актуальних напрямів розвитку лінгвістичної науки.

На матеріалі творів французьких сюрреалістів (А. Бретона, Л. Арагона) визначимо основні художні ознаки творів сюрреалістичного напрямку; з'ясуємо, яким чином принципи літературного сюрреалізму реалізуються на синтаксичному рівні; означимо особливості вираження синтаксичної сепаратизації у французькій

© Станіслав О. В. [Станислав О. В.] olga.stanislaw@ukr.netХарактеристика синтаксичної сепаратизації в літературі французького сюрреалізму
(лінгвокультурологічний аспект дослідження) (Українською)[Характеристика синтаксической сепаратизации в литературе французского сюрреализма
(лингвокультурологический аспект исследования) (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

літературі сюрреалізму; встановимо зв'язки, художні паралелі між синтаксичною сепаратизацією та іншими видами мистецтва сюрреалістичного напрямку.

Відтак, **об'єктом** нашого дослідження окреслилась сепаратизація як різновид синтаксичного зв'язку, що виникає в межах синтаксичної структури, яка побудована за допомогою розділення одного висловлення на кілька самостійних, що є інтонаційно та графічно відокремленими, проте єдиними за змістом. Сепаратизація виступає як ефективний засіб актуалізації синтаксису писемної мови; вона вирізняється структурним аграматизмом, стилістичною значущістю та підвищеною динамічністю в передаванні інформації [1, с. 79]. Сепаратизація співвідноситься із принципом економії зусиль, який зорієнтований на стислість, лаконізм, структурну спрощеність. **Предметом** аналізу слугуватимуть особливості вираження та тенденції розвитку синтаксичної сепаратизації в текстовій тканині французької сюрреалістичної прози.

Основний зміст

Передусім. нагадаємо, що сюрреалізм (*surréalisme* – дослівно «надреалізм») – одна з найдовговічніших модерністських течій мистецтва ХХ століття, яка набула особливого поширення й значення у Франції; вона пережила кілька криз, другу світову війну й поступово влилася у постмодернізм. Серед її засновників та ідеологів у французькій літературі були А. Бретон, Л. Арагон, Ф. Супо, Т. Тзара, А. Арто, П. Елюар та інші; серед прихильників сюрреалізму в живописі назвемо, приміром, Г. Арпа, С. Далі, М. Ернста, М. Рея, у кінематографі – Л. Бунюеля, в музиці – Стаффа, А. Роланда та багато інших.

Теорія сюрреалістичного напрямку в мистецтві вибудовувалася на основі філософії інтуїтивізму А. Бергсона (інтуїція – єдиний спосіб пізнання істини, а тому творчість має ірраціональний, містичний характер), на філософії ідеалізму В. Дільтея, який сповідував значення фантазії і випадкового в мистецтві та на психоаналізі З. Фрейда з його культом «несвідомого».

Важливо вказати, що суттєве значення для становлення та формування літературного сюрреалізму мав французький дадаїзм. Наслідуючи окремі традиції дадаїзму, представники сюрреалізму також намагалися відтворювати алогічне мислення, в якому переважають емоції, марення, сновидіння, галюцинації, тобто суб'єктивне начало. Розробивши й практикуючи техніку «автоматичного письма», сюрреалісти понад усе прагнули ввірватись в «надреальне», «абсолютне», «чудесне» й тим самим руйнували пізнавальні функції мистецтва. Дадаїстів та сюрреалістів об'єднувало спільне бажання епатування публіки, скандалізації

(Problems of linguistic semantics)

Characteristics of syntactic separation in the literature of French surrealism (linguistic and cultural aspects of research) (in Ukrainian)

[Harakterystyka syntaksychnoi' separatyzacii' v literaturi francuz'kogo sjurrealizmu (lingvokul'turologichnyj aspekt doslidzhennja)]

© Stanislav O. V. [Stanislav O. V.] olga.stanislav@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
 [Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

читача та створення атмосфери миттєвого емоційного впливу, потрясіння, шоку. Однак, на відміну від дадаїстів, сюрреалісти не культивували безглуздя, нісенітницю; вони, навпаки, домагалися глибокого проникнення, занурення у сутність життя.

Навіть поверховий аналіз ідейних концепцій, творчих поглядів сюрреалістів уможлиблює виокремлення таких визначальних принципів поетики сюрреалістичного напрямку, як: 1) техніка «автоматизму»; 2) алогізм; 3) ефект «неочікуваності», «дива» (поняття Л. Арагона). Зрозуміло, що втілення означених принципів у художніх сюрреалістичних творах відбувалося як на рівні змісту, так і, найперше, на рівні форми.

Сюрреалістична доктрина «автоматичного письма» А. Бретона відкрила шлях до експериментів із образами та мовою, як наслідок – зневажливе ставлення до синтаксису, гра зі словами, знаками, знаковою системою культури в цілому [6, с. 112]. У своєму філософському есе «Надя» (192 р.) – книзі про себе, А. Бретон дає рецепт як досягти сюрреалістичного автоматизму: це можливо через сон (rêve), марення, які виникають спонтанно, занурюють нас в себе та дозволяють піднятися як над ідеалізмом, так і над матеріалізмом:

Nous sortons. Elle me dit encore : « Je vois chez vous. Votre femme. Brune, naturellement. Petite. Jolie. Tiens, il y a près d'elle un chien. Peut-être aussi, mais ailleurs, un chat (exact). Pour l'instant, je ne vois rien d'autre. » Je me dispose à rentrer chez moi, Nadja m'accompagne en taxi. Nous demeurons quelque temps silencieux, puis elle me tutoie brusquement : « Un jeu : Dis quelque chose. Ferme les yeux et dis quelque chose. N'importe, un chiffre, un prénom. Comme ceci (elle ferme les yeux) : Deux, deux quoi ? Deux femmes. Comment sont ces femmes ? En noir. Où se trouvent-elles ? Dans un parc... Et puis, que font-elles ? Allons, c'est si facile, pourquoi ne veux-tu pas jouer ? Eh bien, moi, c'est ainsi que je me parle quand je suis seule, que je me raconte toutes sortes d'histoires. Et pas seulement de vaines histoires : c'est même entièrement de cette façon que je vis » [10, с. 47].

Наведений уривок – це яскравий зразок «автоматичного письма» сюрреалістичного тексту, який структурно тяжіє до дроблення, розпаду на деталі, фрагменти, окремі образи. Відомо, що незв'язність, усемогутня випадковість, яка монтує картини на основі асоціацій, розбіжностях, несхожостях – одне з основних джерел ефекту неочікуваності сюрреалістів. Цитоване висловлення представляє стихійну роботу підсвідомого героїні (Наді), її суб'єктивних вражень, бажань, переживань, що не могло не відобразитись на синтаксисі оповіді.

© Станіслав О. В. [Станіслав О. В.] olga.stanislav@ukr.net

Характеристика синтаксичної сепаратизації в літературі французького сюрреалізму
 (лінгвокультурологічний аспект дослідження) (Українською)

[Характеристика синтаксической сепаратизации в литературе французского сюрреализма
 (лингвокультурологический аспект исследования) (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

У результаті аналізу відзначаємо використання розчленованих синтаксичних структур розмовного мовлення (наприклад: *Deux, deux quoi ? Deux femmes. Comment sont ces femmes ? En noir. Où se trouvent-elles ? Dans un parc...*), сепаратизованих конструкцій (*Votre femme. Brune, naturellement. Petite. Jolie.*), що актуалізують синтаксис сюрреалістичної текстової тканини та формують стиль модерністської прози в цілому.

Аналізований епізод вирізняється хаотичністю композиції, структурною безсистемністю, що є наслідком автоматичного монтажу, зчеплення речень. Сепаратизовані структури вказують на порушення синтаксичної ієрархії, недотримання граматичних правил, а відтак, на алогізм, ірраціоналізм синтаксичної зв'язності речень.

Окремо зазначимо, що сепаратизовані структури, імітуючи усне мовлення, актуалізують висловлення не лише на синтаксичному рівні, але й на просодичному [4, с. 15]. Розмовний темп викладу, додає висловленню динаміки, енергії. Спостережено, що ряд сепаратизованих другорядних членів речення іменної групи (означень) створює синкопний, рваний ритм, пришвидшений темп.

Отже, сепаратизовані структури в сюрреалістичному творі знаходяться на етапі входження у письмову мову, тобто, на першому рівні своєї динаміки та прямо співвідносяться з основними принципами.

На нашу думку, такий маловідомий, проте дуже виразний зразок сюрреалістичної прози представляє твір «Розчинна риба» («*Poisson soluble*»), який супроводжував перше видання «Маніфесту сюрреалізму» (1924 р.) А. Бретона. «Розчинна риба» сприймається як щоденник сновидінь автора, які являють собою важко відчутні, ледве вловимі пульсації підсвідомості, що відтворюють такий внутрішній стан А. Бретона, при якому фантазії повністю деформують реальність. Увесь текст тяжіє до розпаду на окремі елементи, частини (складається з 32 фрагментів), трансформовані образи. В результаті складного художнього синтезу вони складають своєрідну текстову мозаїку сюрреалістичного твору.

У «Розчинній рибі» читач повсякчас наражається на страшні, незрозумілі картини, химери, вигадки, дивацтва, які так зіставні з живописом сюрреалізму (картинами С. Далі, приміром). Розглянемо уривок, у якому «я» зустрічає на своєму шляху осу з талією красивої жінки, яка запитала дорогу. «Я» дає їй поради, а оса шепче на вухо: «Я повертаюсь». Ця витівка, фантазія,

(Problems of linguistic semantics)

Characteristics of syntactic separation in the literature of French surrealism (linguistic and cultural aspects of research) (in Ukrainian)

[Harakterystyka syntaksychnoi' separatyzacii' v literaturi francuz'kogo sjurrealizmu (lingvokul'turologichnyj aspekt doslidzhennja)]

© Stanislav O. V. [Stanislav O. V.] olga.stanislav@ukr.net

**ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]**Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

неочікуваність, зіткнення випадкових образів у стилі дадаїзму створюють яскраву, загадкову оповідь, яка адресована насамперед емоціям, а не розуму.

Привертає увагу ще один типовий, класичний сюрреалістичний епізод: око стає основою стебла, частина квітки – схожа на палець, який веде мисливця (око якого – основа стебла). Вії ока вкрили труп мисливця, вії – кольору квітки ірис. Його голова лежить на подушці з метеликів кольору неба, а на кореневище небес спирається квітка ... Все це є незрозумілим, страшним і моторошним. Однак, варто відзначити, що деталі, які складають загальну художню картину є більш-менш реальними. Сюрреалістичний ефект (ефект «неочікуваності», «дива») досягається шляхом постановки, розміщення цих деталей в нетрадиційні, протиприродні, навіть аномальні взаємовідношення. За допомогою монтажу, алогічного взаємопроникнення утворюються, напливають один на одного «подвійні» або й «потрійні» образи.

Спостережено, що в «Розчинній рибі», «Наді», «Маніфесті сюрреалізму» інших творах А. Бетона все описується так, ніби відбувалось уві сні або вбачалося навч. Бретонівська проза (як поезія дадаїстів, кубістів) зорієнтована на візуальне сприйняття твору, вона пробуджує уяву, фантазію, бажання побачити все на власні очі й залучає тим самим читача до творчої співучасті. Нагадаємо, що ще Г. Аполлінер указував на становлення нової свідомості людини ХХ століття, спрямованої передусім на перцепцію художніх творів зором, а не слухом.

Проведена розвідка засвідчує, що сюрреалістична творчість А. Бретона вражає не лише усе новими дивними баченнями, видіннями, дивакуватими людьми та фантастичними подіями, які важко собі уявити (в стилі сюрреалізму), але й манерою письма. Незв'язність, монтаж, розчленованість оповіді, образів створюють незв'язність, розчленованість речень, які абсурдно, безсистемно нагромаджуються, нарощуються у тексті.

Аналіз матеріалу підтверджує, що навіть часткове використання розчленованих синтаксичних структур в творах А. Бретона віддзеркалює основні принципи сюрреалізму, слугує одним із синтаксичних засобів авторського самовираження та оновлення синтаксичної системи загалом, виступає базисом для подальшого розвитку сепаратизації [5, с. 88].

Яскравою ілюстрацією усього вищевисловленого є судження Л. Арагона, який у «Трактаті про стиль» («*Traité du style*») 1928 року в саркастичній формі пише: «... щодо мене, то я топчу ногами. Затоптаний синтаксис. Ось різниця між синтаксисом і мною. Речення помилкові і неправильні, несполучуваність частин

© Станіслав О. В. [Станіслав О. В.] olga.stanislaw@ukr.netХарактеристика синтаксичної сепаратизації в літературі французького сюрреалізму
(лінгвокультурологічний аспект дослідження) (Українською)[Характеристика синтаксической сепаратизации в литературе французского сюрреализма
(лингвокультурологический аспект исследования) (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

між собою ..., каскади неправильності» [8, с. 26]. Разом із маніфестами А. Бретона, трактат Л. Арагона теоретично обґрунтовує основну мету сюрреалізму – справити «ефект неочікуваності», «дива» послуговуючись технікою «автоматизму».

Відзначимо, що сни, марення, уява стають ключовими поняттями творчості сюрреалістів. Тому мабуть не випадково, що у 1924 р. з'явилась «Хвиля марень» (або «Хвиля снів», «Une vague de rêves») Л. Арагона, який був послідовником, адептом ідей Г. Аполлінера та А. Бретона. Поринаячи у стан галюцинацій, сюрреаліст виривається із системи соціальних істин, які затискають внутрішнє «я» і пізнає себе там, де тріумфують фантастика, ілюзія, магія, чудо, надреальне. Інакше кажучи, сюрреалістичне починається тоді, коли вдається приспати розум – коли набігає хвиля марення, настає свобода і приходить поетичне натхнення. Л. Арагон цінує сни і марево за їхню об'єктивність, оскільки ніщо не вклинюється між реальністю і тим, хто спить, на відміну від того, як це буває, коли прокинешся – цензура, розум, суспільна думка й таке інше.

У творах Л. Арагона надреальність виникає там, де владарює кохання, насолода, спокуса. Всемогутність кохання та поезії прославляється і в прозаїчному сюрреалістичному творі Л. Арагона «Паризький селянин» (1926 р.). Письменник із глибоким ліризмом описує природу, сади, якими бродять закохані, все, що потрапляє йому на очі: вулички Парижу, перукарні, і навіть вивіски, оголошення, афіші. Способом монтажу, фрагментарності, художньої колажності Л. Арагон досягає сюрреалістичного «ефекту неочікуваності» [3, с. 245]. Видається, що таке переривчасте, почасти побіжне бачення, сприйняття оточуючого світу є дуже співзвучним із розумінням, перцепцією дійсності кубістами (картини Ж. Брака, П. Пікассо). З лінгвостилістичної точки зору подібне світобачення можна визначити як синекдохічне (перенесення найменування частини предмета на весь предмет або, навпаки, перенесення найменування цілого на його частину). Розглянемо приклад:

Blonds comme le règne de l'étreinte, les cheveux se dissolvaient donc dans la boutique du passage, et moi je me laissais mourir depuis un quart d'heure environ. Il me semblait que j'aurais pu passer ma vie non loin de cet essaim de guêpes, non loin de ce fleuve de lueurs. Dans ce lieu sous-marin, comment ne pas penser à ces héroïnes de cinéma qui, à la recherche d'une bague perdue, enferment, dans un scaphandre toute leur Amérique nacrée ? Cette chevelure déployée avait la pâleur électrique des orages, l'embru d'une respiration sur le métal. Une sorte de bête lasse qui somnole en voiture.

(Problems of linguistic semantics)

Characteristics of syntactic separation in the literature of French surrealism (linguistic and cultural aspects of research) (in Ukrainian)

[Harakterystyka syntaksychnoi' separatyvatsii' v literaturi francuz'kogo sjurrealizmu (lingvokul'turologichnyj aspekt doslidzhennja)]

© Stanislav O. V. [Stanislav O. V.] olga.stanislav@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

On s'étonnait qu'elle ne fit pas plus de bruit que des pieds déchaussés sur le tapis. Qu'y a-t-il de plus blond que la mousse? J'ai souvent cru voir du champagne sur le sol des forêts. Et les girolles ! Les oronges ! Les lièvres qui fuient ! Le cerne des ongles ! La couleur rose ! Le sang des plantes ! Les yeux des biches ! La mémoire : la mémoire est blonde vraiment. A ses confins, là où le souvenir se marie au mensonge, les jolies grappes de clarté ! La chevelure morte eut tout à coup un reflet de porto : le coiffeur commençait les ondulations Marcel.

En liberté dans le magasin, de grands fauves modernes guettaient la femelle d'homme en proie au petit fer : le séchoir mécanique avec son cou de serpent, le tube à rayons violets dont les yeux sont si doux, le fumigateur à l'haleine d'été, tous les instruments sournois et prêts à mordre, tous les esclaves d'acier qui se révolteront un beau jour [7, с. 47].

Як бачимо, описи Л. Арагона будуються на синтаксично розчленованих конструкціях, що ускладненні приєднувальними, уточнюючими структурами, в основі яких лежить антитеза або оксюморон. Зближуючи синтаксично поняття, що є семантично протилежними, несумісними завжди відбувається експресивний вплив на читача, виникають нові непередбачувані враження. На разі, відзначаємо поєднання не поєданого на асоціативному рівні, коли два слова зв'язані синтаксично, проте не є логічно, змістовно поєднуваними. Приміром, як оксюморон можна розглядати вираз *ce fleuve de lueurs*, в якому асоціативно зв'язаними є вода і світло.

Аналіз матеріалу дозволяє говорити про використання антитези, як основного стилістичного прийому побудови даного сюрреалістичного фрагменту. Спостерігаємо постійне протиставлення різних світів: сучасного світу людей (*boutique, cinéma, bague, magasin, fer*) і світу природи (*essaim de guêpes, lièvres, biches, cerne, girolles, oronges, fleuve, été, orages, forêt, mousse, serpent, plantes*), світу абстрактних понять (*vie, pâleur, bruir, respiration, mémoire, souvenir, mensonge, clarté, liberté*) і конкретних речей (*cheveux, chevelure, séchoir, instruments, métal, scaphandre*), світу закритого, замкнутого й світу відкритого, безкінечного, безмірного (відповідно до концепції сюрреалізму).

Дослідження матеріалу вказує на значну кількість номінативних речень, на перевагу іменної групи слів (іменників, прикметників) над дієслівною, що ще раз засвідчує значущість для письменника-сюрреаліста почуттів, емоцій, сфери внутрішнього стану в порівнянні з дієвістю.

© Станіслав О. В. [Станіслав О. В.] olga.stanislaw@ukr.netХарактеристика синтаксичної сепаратизації в літературі французького сюрреалізму
(лінгвокультурологічний аспект дослідження) (Українською)[Характеристика синтаксической сепаратизации в литературе французского сюрреализма
(лингвокультурологический аспект исследования) (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

Отже, проведений аналіз стверджує, що в текстах сюрреалістичного спрямування техніка «автоматизму» створила композиційну хаотичність, структурну безсистемність, монтаж, які виразилися через ірраціональний зв'язок слів, речень, тексту в цілому. Визначено, що принцип алогізму виявився у поєднанні незв'язних образів, розбіжних змістових рядів, порушенні синтаксичної ієрархії, пропорцій, структурній синтаксичній розчленованості й т. п. Встановлено, що ефект «неочікуваності», «дива» знайшов своє втілення у відтворенні довільних авторських вражень, виключно суб'єктивних асоціацій, у відображенні стихійної роботи підсвідомого через синтаксичне зближення протилежних, несумісних понять, раптову зміну ритму, використання незв'язних фраз, логічно необґрунтованих образів тощо.

Як ми вже зазначали, письменники-сюрреалісти за стилем вираження, ідейними переконаннями були дуже близькими з художниками цього напрямку. Варто підкреслити, що саме в живописі сюрреалізм виявив себе в найвищій мірі, в найвиразнішій формі. Сюрреалістичні ефекти вимагали наочності, миттєвого емоційного шоку, які є максимально можливими в образотворчому мистецтві.

Виходячи з основних принципів художнього сюрреалізму («автоматизм», алогізм, ефект «неочікуваності», «дива»), було спостережено, що для живописців присутнє значення мали метаморфози образів, тобто те, як один образ перетворюється, трансформується в інший. Як слушно зазначав іспанський художник-сюрреаліст Хуан Міро, описуючи свій власний художній досвід, він малює допоки певна форма не стане знаком, образом жінки, птаха або що; це – перша, несилована, несвідома стадія творчості; друга – уважна перевірка, доопрацювання, коригування намальованого [2, с. 65–66]. Розмірковуючи над сутністю сюрреалістичного живопису, А. Бретон використовував термін «хімія інтелекту», маючи на увазі, що таємнича, прихована, неконтрольована робота галюцинацій, ілюзій виступає зразком, моделлю внутрішнього світу людини.

Розчленованість («дівізіонізм»), монтаж, симультанеїзм, «автоматизм», образи сновидінь – основні прийоми художників-сюрреалістів, що уможливлювали прямий «викид» їхнього підсвідомого на чисте полотно та збудження зорового ефекту. Зображення сюрреалістами звичних речей, банальних предметів, узвичаєного світу набуло нового звучання, загадкового надреального значення. Приміром, зауважуємо, що на сюрреалістичних картинах С. Далі зухвало порушені й зміщені об'єктивні пропорції, просторові відношення; речі – знаходяться в незвичних положеннях, персонажі – виконують непересічні ролі.

(Problems of linguistic semantics)

Characteristics of syntactic separation in the literature of French surrealism (linguistic and cultural aspects of research) (in Ukrainian)

[Harakterystyka syntaksychnoi' separatyzacii' v literaturi francuz'kogo sjurrealizmu (lingvokul'turologichnyj aspekt doslidzhennja)]

© Stanislav O. V. [Stanislav O. V.] olga.stanislav@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
 [Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

Класичним прикладом сюрреалістичного живопису С. Далі може слугувати картина «Постійність часу»: на безлюдному морському побережжі розкидані зігнуті, пласкі, згорнуті, зім'яті, деформовані різними способами циферблати годинників. Монтажі С. Далі – провокаційні. Він шматує природу, ставлячи, в одному випадку, точну копію реального предмета в неприродне положення, в іншому – поєднує її з вигаданою, неіснуючою деталлю або умовами знаходження. У всякому разі, «автоматизм» виконував своє ключове сюрреалістичне завдання – отримати неочікуваний, непередбачуваний результат, який не контролюється розумом, не залежить від волі художника, а є прямим виявом його підсвідомого на полотні.

Щодо кіномистецтва, то класичним взірцем сюрреалістичного кіно вважають «Андалузького пса» та «Золотий вік» Л. Бунюеля та С. Далі (1928 р.). А. Бретон зазначав, що вже за своєю сутністю, природою кінематограф є сюрреалістичним видом мистецтва. На його думку, фільм – це низка фотографій, які можна комбінувати у будь-який спосіб (техніка монтажу, колажу), створюючи найнеймовірніші, найфантастичніші поєднання; зміна кінокадрів – це своєрідні потоки снів, бажань, мрій абоощо. «Андалузький пес» вирізняється чисельністю жахливих, лякаючих, жорстоких кадрів, які є мало зв'язними як композиційно, так і сюжетно. Приміром, в одному з епізодів герой вирізає лезом очі своєї коханої.

Сюрреалістичною технікою алогізму, «неочікуваності» в подальшому успішно послуговувалося комерційне кіно, створивши такі жанри, як: бойовик, трилер, фільм-жахів і т. ін. Назвемо таких усесвітньо відомих режисерів, що творили у цьому стилі, як: Годар, Бергман, Поланські, Хічкок, Тарковський, Лінч і цей список можна продовжувати безкінечно.

Не можемо не вказати, що сюрреалістична тенденція захопила також і французьких композиторів групи шести: Л. Дюррея, Ж. Мійо, Ф. Пуленка, А. Онеггера, Ж. Тайєфера, Ж. Оріка та близьких до них А. Роланда, Стаффа, А. Барро. Їхня музика наслідувала сюрреалістичний принципи алогічності, «неочікуваності», «дива», прийоми музичного «конструювання» чим викликала вибухи емоцій, неоднозначні відчуття та не завжди очікувані реакції публіки.

Отже, у всіх видах мистецтва шляхом поєднання різнорідних елементів, руйнації об'єктивних зв'язків, часових, просторових, звукових, геометричних співвідношень тощо, демонстрації абсолютної свободи, бажання тотальних перетворень та трансформацій сюрреалістичне мистецтво ствердило нове буття, нове, виключно суб'єктивне світосприйняття.

© Станіслав О. В. [Станислав О. В.] olga.stanislav@ukr.net

Характеристика синтаксичної сепаратизації в літературі французького сюрреалізму
 (лінгвокультурологічний аспект дослідження) (Українською)

[Характеристика синтаксической сепаратизации в литературе французского сюрреализма
 (лингвокультурологический аспект исследования) (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>**Висновки**

Підсумовуючи нашу розвідку, висловимо думку про те, що сюрреалізм – це не просто манера, стиль оповіді, живопису, музики й таке інше, це – очевидний душевний досвід, видозмінений стан свідомості художника. З цього приводу А. Бретон додає, що важливим є не перестановка слів, не довільне сполучення речень, образів, асоціацій, а відтворення істинного стану душі, який іноді межує із безумством.

Проведене дослідження дає всі підстави стверджувати, що сюрреалізм, як мистецька течія ХХ століття, відкрив доступ до потаємних ресурсів внутрішнього світу людини, мобілізував потужні сили підсвідомості як джерела творчості, закріпив пріоритет особистості. Позитивною тенденцією сюрреалістичної поетики можна вважати оновлення поетичної мови, подальше заглиблення новаторських пошуків, а використання сепаратизації – розглядати як ефективний засіб актуалізації сучасного синтаксису.

У контексті вищевикладеного, використання сепаратизованих конструкцій у творах письменників-сюрреалістів є новим синтаксичним прийомом, що увійшов у мову художньої літератури з «живого» внутрішнього мовлення. Сепаратизовані конструкції в літературі сюрреалізму, як структури актуалізувального синтаксису, знаходяться на першому рівні своєї динаміки, зберігають свою оригінальність, своєрідність, стилістичну маркованість й засвідчують нові форми вираження нової естетики.

Перспективи подальшого дослідження

Отримавши виразний імпульс для свого розвитку, відзначаємо подальшу діалектику сепаратизації в літературі «потoku свідомості», «новому романі», «театрі абсурду» тощо, а тому здійснене дослідження відкриває перспективи для наступних наукових пошуків із залученням нового літературного матеріалу.

Література

1. Андрієвская А. А. Явление «сепаратизации» в стилистическом синтаксисе современной французской художественной прозы / А. А. Андрієвская // Филологические науки. – 1969. – № 3. – С. 77–83.
2. Воркачев С. Г. Лингвокультурология, языковая личность, концепт: становление антропоцентрической парадигмы в языкознании / С. Г. Воркачев // Филологические науки. – 2001. – № 1. – С. 64–72.

(Problems of linguistic semantics)

Characteristics of syntactic separation in the literature of French surrealism (linguistic and cultural aspects of research) (in Ukrainian)

[Harakterystyka syntaksychnoi' separatyzacii' v literaturi francuz'kogo sjurrealizmu (lingvokul'turologichnyj aspekt doslidzhennja)]

© Stanislav O. V. [Stanislav O. V.] olga.stanislav@ukr.net

ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

3. Долинин К. А. Интерпретация текста: французский язык / К. А. Долинин // [учеб. пособие]. – М. : КомКнига, 2010. – 304 с.

4. Мяснищева Н. Н. Разговорный синтаксис как источник языкового обновления современной художественной прозы и место в нем парцелляции : автореф. дис. на соискание учёной степени канд. филол. наук : спец. 10.02.01 «Русский язык» / Н. Н. Мяснищева. – СПб, 1993. – 23 с.

5. Roberge Y. Tendances actuelles en syntaxe générative / Y. Roberge // Tendances actuelles en linguistique générale. – Paris, 1993. – P. 83–108.

6. Sauvageot A. Français d'hier ou français demain ? / A. Sauvageot. – Paris : PUF, 1978. – 154 p.

Джерела ілюстративного матеріалу

7. Aragon L. Le Paysan de Paris / L. Aragon. – Paris : Éditions Gallimard, 1926. – 73 p.

8. Aragon L. Traité du style / L. Aragon. – Paris : Éditions de Fallois, 1978. – 134 p.

9. Aragon L. Une Vague rêve / L. Aragon. – Paris : Éditions Gallimard, 1982. – 56 p.

10. Breton A. Nadja / A. Breton. – Paris : Éditions Gallimard, 1964. – 190 p.

11. Breton A. Manifeste du surréalisme. Œuvres complètes / A. Breton. – Paris : Éditions Gallimard, 1956. T. 1. – 326 p.

References

1. Andrievskaja A. A. Javlenie «separatizacii» v stilističeskom sintaksise sovremennoj francuzskoj hudozhestvennoj prozy. *Filologičeskie nauki*, 1969. № 3. S. 77–83.

2. Vorkachev S. G. Lingvokul'turologija, jazykovaja ličnost', koncept: stanovlenie antropocentricheskoj paradigmy v jazykoznanii. *Filologičeskie nauki*, 2001. № 1. S. 64–72.

3. Dolinin K. A. *Interpretacija teksta: francuzskij jazyk*, Moskva, KomKniga, 2010. 304 s.

4. Mjasishheva N. N. *Razgovornyj sintaksis kak istochnik jazykovogo obnovenija sovremennoj hudozhestvennoj prozy i mesto v nem parcelljacii*. Avtoref. dis. kand. filol. nauk, Sankt-Peterburg, 1993. 23 s.

5. Roberge Y. Tendances actuelles en syntaxe générative. *Tendances actuelles en linguistique générale*. Paris, 1993. P. 83–108.

6. Sauvageot A. *Français d'hier ou français demain ?* Paris : PUF, 1978. 154 p.

7. Aragon L. *Le Paysan de Paris*. Paris : Éditions Gallimard, 1926. 73 p.

8. Aragon L. *Traité du style*. Paris : Éditions de Fallois, 1978. 134 p.

9. Aragon L. *Une Vague rêve*. Paris : Éditions Gallimard, 1982. 56 p.

10. Breton A. *Nadja*. Paris : Éditions Gallimard, 1964. 190 p.

11. Breton A. *Manifeste du surréalisme*. Œuvres complètes. Paris : Éditions Gallimard, 1956. T. 1. 326 p.

© Станіслав О. В. [Станислав О. В.] olga.stanislaw@ukr.netХарактеристика синтаксичної сепаратизації в літературі французького сюрреалізму
(лінгвокультурологічний аспект дослідження) (Українською)[Характеристика синтаксической сепаратизации в литературе французского сюрреализма
(лингвокультурологический аспект исследования) (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])